

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

BRNO 1971

Das Niveau des Terrains war zur Zeit des Kirchenbaues durch Aufschüttung von gelbem Lehm und Mörtel erhöht worden und enthielt Keramik aus der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts und zwei Parvi Wenzels II. Die ersten Gräber wurden hier erst nach Aufschüttung dieser Schichte angelegt. Sie enthielten aber keine Funde, die eine nähere Datierung ermöglichen würden. Eines der Gräber war von der östlichen Mauer der ursprünglichen Kapelle beschädigt, die kürzer war als die heutige. Über ihre mFussboden aus viereckigen keramischen Fliesen lag eine stärkere Brandschichte, vermutlich nach einem Brand im Jahre 1556.

Die Kapelle in ihrer heutigen Form erbaute Jan Vojsko von Bogdunčovice d. A. im Jahre 1616. Die Bestattungen in dieser Kapelle dauerten auch nach dem Umbau bis zur Hälfte des 18. Jahrhunderts an. Ausserhalb der Krypta wurden hier 63 Gräber mit den üblichen Funden aufgedeckt (Textilien, Schuhe, Medaillons, Rosenkränze u. a.). In den Gräbern und aufgeschütteten Schichten wurden bisher 15 Münzen aufgefunden, von diesen zehn Scheidemünzen aus der Groschenzeit, unter welchem sich ein Falsifikat eines Parvus Wenzels II. befand. In keinem einzigen Fall wurde ein eindeutiger Beweis von Totenobolus festgestellt.

Weitere Sonden an verschiedenen Stellen der Klosterareals bestätigten, dass diese Fläche bereits vor der Errichtung des Klosters besiedelt war. Der mächtigste Schichtenkomplex wurde bis jetzt unter dem Boden des aufgeschütteten Kellers unter dem Refektorium in der nordöstlichen Ecke des Gebäudes untersucht. Die Keramik aus den obersten Schichten entspricht in ihrer Zusammensetzung jener aus Objekt Nr. 1 der mährischen Kapelle. Es ist hier ein Teil eines umgestürzten Rutenzaunes erhalten und eine Menge organischer Überreste. Dieser Schichtenkomplex konnte vorläufig nur bis zu einer Tiefe von 150 cm untersucht werden, wo dann bereits Wasser durchsickerte. In der untersten der 12 Schichten befand sich Keramik aus der Mitte des 13. Jahrhunderts.

Einige kleinere Ausgrabungen ergänzten und bestätigten die Resultate, die wir beim detaillierten Studium dieses Baues erzielten, dessen Entwicklung ungewöhnlich kompliziert verlief.

Schlossring: Hier wurden bei Erdarbeiten für die Fundamente von Wohnhäusern Überreste des Johanniterklosters erfasst, welches nach dem Brande im Jahre 1431 verfiel. Die ältesten Beweise für die Besiedlung dieses Areals innerhalb der Stadtbefestigungen stammen aus dem 13. Jahrhundert, die jüngsten entsprechen der historisch belegten Zeit des Verfalles dieses Objektes.

Oktorberplatz Nr. 11: Bei Untersuchungen des Renaissancebaues stellte Ing. Arch. L. Plavec vom Kreisamt für Denkmalpflege und Naturschutz in Ostrava in den Kellerräumen eine reiche Keramiklagerung aus dem 17.—18. Jahrhundert fest.

NÁLEZ STŘEDOVĚKÉ SUDLICE V BŘEZNÍKU

(okr. Třebíč)

BORIS NOVOTNÝ, AÚ ČSAV Brno

(Tab. 58)

Blíže nelokalizovaný nález sudlice učinil v obci Březník (o. Třebíč) říd. učitel F. Dobrovolný a předal jej ústavu. Trojdílnou zbraň (tricuspis) tvoří ve vertikální ose listovité kopí (délka listu = 8 cm), přecházející v 15 cm dlouhou, v dolní části rozšířenou a v jednom místě kováním přeloženou tulej. Pro oporu ratiště je v jednom místě tuleje vytaženo 15,5 cm dlouhé, na konci lžicovitě rozšířené a do kulata přizpůsobené opěradlo se třemi obdélnými otvory. V horní plné části tuleje je otvor, do kterého je horizontálně naražen z jednoho kusu vykovaný dolů ohnutý hák, vyčnívající na druhé straně ve tvaru sekerky s dovnitř ve tvaru V vykrojeným ostrím (šířka horizontálních zbraní = 20 cm, výška ostří sekerky = 8,5 cm). Sudlice (halapartna) je stará zbraň, která se u nás objevuje již v první polovině 14. století a největší variability dosahuje v husitské době. Náš pěkně zachovalý kus zřejmě pochází ze 14., případně z první poloviny 15. století.¹ Její výskyt může souviset s existencí blízkého hradu Lamberka, který dal postavit po roce 1370 Jaroslav z Kněhnic (Jaroslavus de Langenberg alias de Knyehnitz)² na dlouhém příkrém hřebeni nad řekou Oslavou. Hrad zanikl patrně za bojů mezi markrabaty Joštem a Prokopem a protože se jeho ruiny staly útočištěm loupeživých rytířů (Jan Sokol z Lamberka), byly na zemský rozkaz někdy okolo poloviny 15. století rozkotány.

P o z n á m k y :

¹ Z. Drobná, J. Durdík, Kroje, zbroj a zbraně doby předhusitské a husitské, Praha 1956. Tab. 26 a d.

² Vlastivěda moravská, Náměšfský okres, Brno 1908, s. 99 a d.

Der Fund einer mittelalterlichen Waffe — einer Hellebarde. Eine mittelalterliche Hellebarde, die in der Gemeinde Březník (Bez. Třebíč) gefunden wurde, stellt eine dreiteilige Waffe vor (tricuspis): die vertikale Achse wird von einer blattförmigen Lanze mit Tülle und verlängerter Stütze für den Schaft gebildet. Zwei weitere Waffen bildet ein horizontal angebrachter, aus einem Stück geschmiedeter, an einem Ende umgebogener Haken, der am anderen Ende mit einer in Gestalt eines Beiles mit in V-Form nach innen ausgeschnittener Schneide abschliesst. Diese Waffe stammt anscheinend aus dem Verlauf des 14. oder aus der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts und ihr Auftreten können wir in Zusammenhang mit der Existenz der nahen Burg Lamberk bringen, die im Jahre 1370 von Jaroslav von Hněhnic erbaut wurde. Weil die Ruinen dieser Burg eine Zufluchtstätte für Raubritter wurden, mussten sie auf Landesbefehl etwa um die Mitte des 15. Jahrhunderts niedergerissen werden.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V PÍSKOVNÁCH VE VÁVROVICÍCH-PALHANCI

(okr. Opava)

VLASTA ŠIKULOVÁ, Slezské muzeum, Opava

(Tab. 59—61)

V roce 1969 obnovilo JZD Vávrovice těžbu písku v jedné z menších starých pískoven na levém břehu Opavy u palhaneckého splavu. Pískovna je umístěna na okraji svahu severně od křižky u polní cesty. O akci jsme se dověděli když už ornice i podložní jíl byly shrnuty do největší ze starých pískoven na severní straně ohrožené plochy. Z původního terénu zůstaly jen dvě úzké příčky mezi těžnými úseky, na nichž se zachovaly části dvou porušených jam kultury převorské s převahou šedé keramiky, kterou provázejí zlomky ručně robených tmavých nádob s rytou výzdobou.

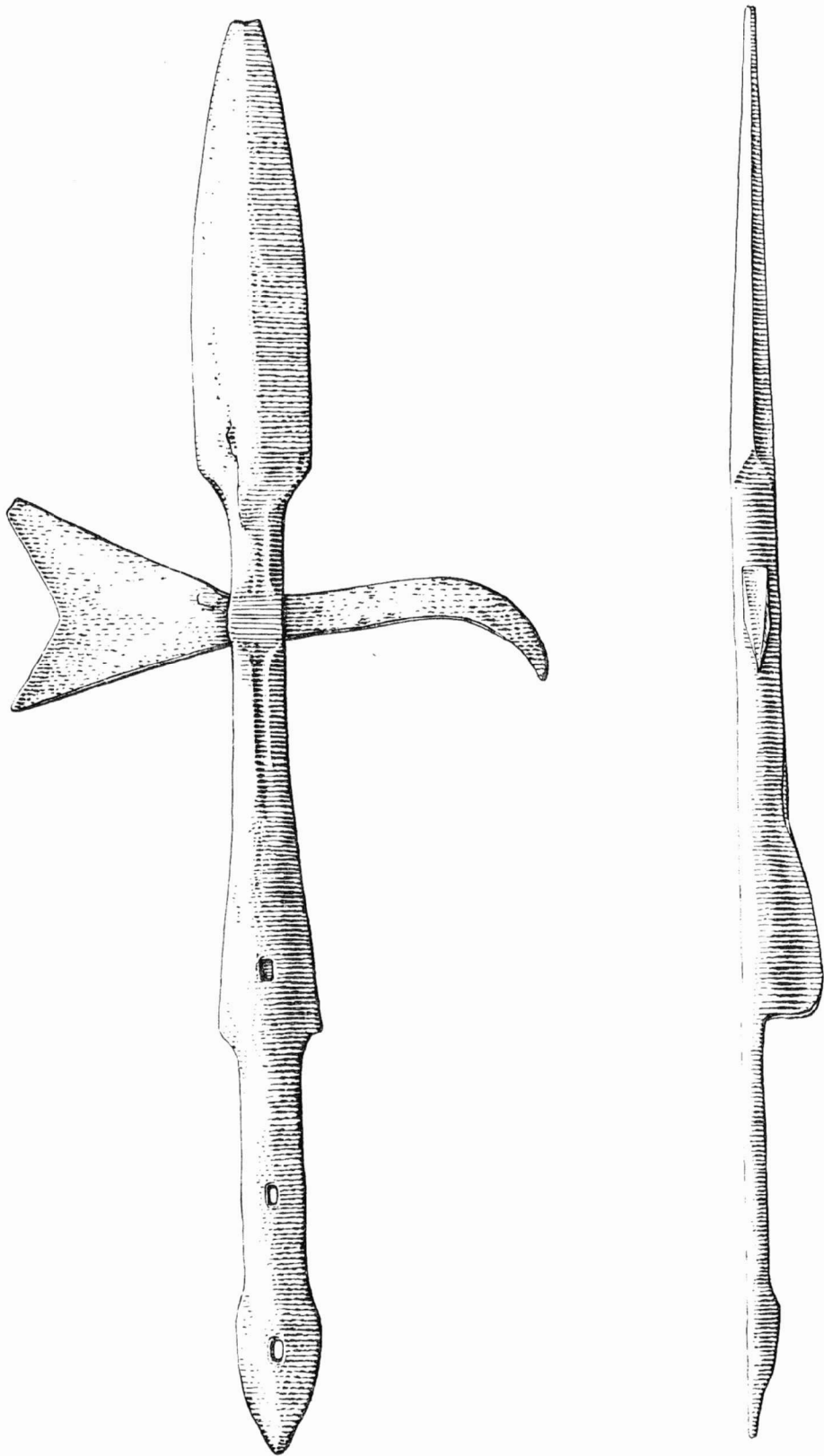
Další jámy byly podle výpovědi bagristů zničeny při shrnování zeminy. Jediný nález, který z nich vyzvedli, je zlomek širokého laténského náramku ze sytě modrého skla, zdobeného žlutými a bílými skelnými nitěmi. Zde byl asi v druhotném uložení. Je pravděpodobné, že pochází z osady, kterou jsem zjistila sběrem na polích za pískovnamy (směrem proti proudu řeky) nebo ze zatím neznámého pohřebiště.

V následujícím roce převzaly těžbu písku v tomto areálu Štěrkovny a pískovny, n. p., Olomouc, které plánují vytěžit zde každoročně plochu jednoho hektaru. Těžba byla zahájena severovýchodně od starých pískoven bez povolení KSPPOP v Ostravě. Na ploše prvního hektaru, z níž byla již shrnuta ornice i podorniční vrstva, byla okrajová část větší pravěké osady. 18 prozkoumaných jam obsahovalo keramiku III. a IV. stupně kultury nálevkovitých pohárů. Těmuž osídlení náležely i čtyři horní vrstvy, vyplňující rozsáhlý hliník na okraji ohrožené plochy, jehož zbývající část bude zkoumána v příštím roce. V keramickém materiálu převažují zlomky ze zásobnic s okrajem zesíleným širokými plastickými páskami různě zdobenými, střepy mis s nálevkovitým hrdlem a široká, vodorovně provrtaná ucha. Z výzdobných prvků je tu kolkování, plastická ozdoba ve tvaru U a přesekávaný vodorovný výčnělek na rozhraní hrdla a výdutě nádoby. Ve třech jamách byly střepy lahvi s límcem, zdobeným přesekáváním. Ojedinele se již vyskytla kanelace.

Dále tu byly přesleny, několik zlomků broušených nástrojů, drtidla na obilí, početná štípaná industrie a několik kamenných zátěží rybářských sítí.

Tři nejspodnější vrstvy hliníku obsahovaly zcela jiný materiál. Především jsou to zlomky nádob zdobených na horní straně měkce zalomených výdutí a na hrdlech vypíchaným ornamentem. Na některých se ve vpichu zachovaly zbytky bílé inkrustace. Vpichy je zdobena i nádoba z odlišného, výrazně ostřeného materiálu. Na dalším zlomku z okraje dosti tenkostěnné nádoby pozorujeme přechod od píchaných ornamentů k rytým. Dalším typickým prvkem tohoto souboru jsou poháry, zdobené na okrajích a na výduti nehtovými vrypy a opatřené nízkými výčnělky nebo imitovanými uchy. Mají přesné analogie v některých slezských celcích s nejmladší keramikou zdobenou vpichem.¹ Nehtový ornament je i na zlomcích některých větších nádob. Je jím zdobena i vanička, z níž zůstal jen zlomek. Projevem lengyelského kulturního okruhu je dále skupina různých zlomků mis na nožce i menší nožka, provděpodobně z poháru. Také jsou zde zlomky dvojkónických nádob a začínají se vyskytovat úzké zdobené plastické pásky na okrajích. Malování nebylo zjištěno.

Protože keramický materiál není dosud laboratorně zpracován, není možno podat jeho bližší charakteristiku, zvláště s ohledem na zastoupení různých typů nezdobené keramiky. Z těchto důvodů nemohu ještě rozhodnout, jestli je možno synchronizovat zdejší osídlení s nejmladší moravskou malovanou keramikou nebo již s otickou skupinou nepomalované keramiky.

0 10 cm

Tab. 58

Březník (okr. Třebíč). Středověká sudlice. — Mittelalterliche Hellebarde.

PD 1520
1970. (1971.)

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhovský
Překlady: A. P. Löwensteinová, dr. R. Tichý
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, R. Skopal
Na titulní obálce: Koflík z velatického pohřebiště ve Skalici
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné